

A múlt hamisítható, a nosztalgia nem.

A kultusztalan civilizáció fő tünete az alacsony és magas kultúra elkülönülése.

Róma kultúrája már elpusztult, amikor a civilizációja, azaz hírneve, vagyona, hadserege még létezett, és úgy-ahogy fönntartotta.

Az alacsony és a magas kultúra civilizátum, az igazi kultúrának csak árnyéka. Nem éli sem a nemes-ség, sem a csöcselék, csak kábítja és csiklandozza magát vele. Hold-kultúrának is mondható: még de-reng, de saját fénye már nincs.

Isten léte és holléte nem tudományos kérdés, nem is vallási, nem is teológiai, nem is filozófiai, hanem személyes: él-e bennem?

Miért hiszek? Nem ez a kérdés, hanem az, hogy szeretem-e Istent.

A kultúra az Éghez, a civilizáció a Földhöz való viszonyunk.

A kultúrához mindannyian egyenlő eséllyel juthatunk, mivel kultusz, vagyis istenkapcsolat.

Istentől ki menekül, ki keresi, de ő mindenkihez ugyanolyan közel van.

A nagyszabású élet látszata kicsi.

Aki önmaga szentülését összetéveszti a Dolgok „fejlődésével”, az korunk főbűnét követi el.

Az ember fejlődése kultikus.

A szent ellentéte a giccseMBER.

A lapokat „aktuálisra” szerkesztik, és a művészetet kihagyják belőlük, csak a pillanatnyit teszik be, ezért a lapok azonnal elavulnak.

A kultúrában=kultuszban élő ember égi madár és mezei liliom: a Gondviselés ügyel rá.

Csak a művészet aktuális.

A bölcsesség a minőséget keresi, a hatalomtudomány a mennyiséget.

Szabad csak ember lehet. Mivel a szellem köre elzárhatatlan előlünk, ezért ez ember mindig szabad. Szabad a fogoly, a börtönőr, a milliomos, a csavargó, mindaddig, amíg a szellem körében marad, és képes választani helyes és helytelen között.

A kutya a pórázon sem rab. Amit a láncon elveszít, az nem a szabadság.

A szabadság arca a felelősség.

Zenével szép befejezni, mert a zene maga a kezdet! Mindegyikünknek önmaga a keresztje.

Rugódozik ellenünk a természet? Civilizációnk tán nem természetellenes?

Rémítő vénasszonyhang rikolt az ablakom előtt. Két perc híján éjfél.

– Ki az?

– Csak én, a Halál.



BAKONYI ISTVÁN

A Bella István-emlékév után

Székesfehérvár és Fejér megye legutóbb Vörösmarty Mihálynak szentelt emlékévet, már ami az irodalmat illeti. 1999. december 1-jén a megyeszékhelyen, a Városházán kezdődött el az országos eseménysorozat, aztán rá egy évre a Megyeházán ért véget. Érthetően, hiszen a bicentenáriumi ünnepek ahhoz a költőhöz és

drámaíróhoz kötődtek, aki sok szállal kapcsolódott a térséghez.

Aztán sokáig nem következett ilyen program-sorozat. 2015-ben azonban a Soponyán élő költő és nyelvész, Káliz Sajtos József ötletére meghirdettük a Bella István-emlékévet, tekintettel arra, hogy a jeles költőutód 75. születésnapjára illendő gondolni,

és 2016-ban pedig már a halál tizedik fordulója következett. Így a fölnevelő falu, Sárkeresztúr és a szülőváros, Székesfehérvár önkormányzata társult a Vörösmarty Társasággal, az írócsoporttal és az irodalomtörténeti tagozattal azzal a céllal, hogy ébren tartsák Bella István emlékezetét. Örömmel csatlakozott hozzánk Zayzon Márta, a költő özvegye is, és számos ötlettel, ajándékkal gazdagította a programot.

S hogy a Vörösmartyhoz kapcsolódó szálakat még egyszer említsem: Bella egyik legsúlyosabb verse, a *Testamentom* pedig éppen „Vén cigány Mihályhoz” szól, az „elégetett versek” költőjét szólítja meg, miközben legújabb líránk egyik nagy sorsversét írja le. Itt tán nem kell hangsúlyozni, hogy olyan költő volt, aki ugyan idő előtt távozott, de az elmúlt évtizedek egyik legjelentősebb lírai életművével ajándékozott meg bennünket. Én meg hálás vagyok a sorsnak, hogy még életében elkészültem a róla szóló kismonográfiával a *Kortársaink* sorozatban. És ugyanígy hála tölt el azért, ami az emlékében történt.

Olyan költőre emlékezhettünk, akihez e sorok íróját is oly sok szál fűzte. Örülök, hogy ismerhettem, hogy részt vehettem irodalmi estjein, például diákvárosában, Székesfehérváron és fölnevelő falujában, Sárkeresztúron. Örülök, hogy tanúja lehettem annak, ahogy kedves tanító nénijét, a gyönyörű nevű Ünnep Margitot meglátogatta, akihez szól ugyancsak gyönyörű, a vers hőséneke nevét a címben viselő költeménye. Emlékszem egy hangulatos sörözésre a fehérvári Isolabella („iszol-e Bella?...”) teraszán abból az időből, amikor a jeles fotóssal, Szebeni Andrással járta a várost, hogy megszülessen a fotóalbum, amihez ő írt szöveget. Ennek borítóján így szól a költő a fotósról: „Markold meg a fényt! Fogd meg a foghatatlant! Ha sikerül, gépedet tartó ujjaid között a fény súlyosabb lesz, mint a vas. Az árny nehezebb, mint a föld. Veled súlyosabb, általad nehezebb.” Aztán elkészült a „négykezes” mű Bella István „szerelmes városáról”.

És máskor meg arról mesélt, hogy 1956-ban hogyan élte meg az akkor 16 éves gimnazista a forradalmas napokat. Amikor a később Párizsban magyar költővé vált Keszei István és Imre testvére a barokk Városháza erkélyéről szólta a tömeghez. Ám Bellát is megihlette az a néhány nap. Álljon itt bizonyosságul már érettnak mondható egyik, akkori verse, *A ligetben ma újra láttam*: „A ligetben ma újra láttam, / vérszaggal terhes este volt. / Csak állt a kopott kiskabátban, / vérében haldokolt a hold. // Felhuhogott egy ócska fegyver. / A félelem szívemre dobta. / Élet vagy halál? Szerellemmel / néztünk a célzó csillagokba.”

És az is jó volt nekem, hogy amikor a *Kortársaink* sorozat számára írtam kismonográfiámat életművéről, többször is találkozhattunk, interjút készítettem vele, és fontos adalékokkal gazdagította ismereteimet. S amikor a kötet megjelent, emlékezetes esten mutathattuk be a fehérvári Megyei Művelődési Központban, Ó. Szabó István és társainak szép közreműködésével. Örööm azóta is a Fehérvár TV összeállítását, amelyben Bella István boldogan és szerényen válaszolt Stettler Zsuzsa szerkesztő kérdéseire.

S persze sok egyéb pillanat is jár a fejemben. Örömteli és szomorú dolgok. Jártam vele irodalmi délutánon a fehérvári Kossuth Lajos Általános Iskolában, hiszen az Áni Máni-versek szerzője értett a legkisebbek nyelvén is. Ezért hívtam meg akkori lakóhelyem, Iszkaszentgyörgy iskolájába is, de oda a betegség miatt már nem tudott eljönni. És egy különleges és összetett élmény: Bella István 2006. április 20-án halt meg, sok szenvedés után, felesége, a hűséges Márta mellett. Néhány nappal azután, hogy az ugyancsak a budapesti István utcában lakó Eszter lányom megszülte első unokánkat, Kristófot. Születés és halál döbbenetes egymásutánja... Nem legalábbis.

Aztán a farkasréti temetés. Napsütés és könnyek. Márta engem kért meg, hogy a szülőföld nevében búcsúztassam férjét. Az ilyen kérésre nem lehet nemet mondani. Tulajdonképpen jólesett. Igyekeztem méltónak lenni a pillanathoz. Meg arra is emlékszem, hogy egymás mellett állt a temetőben Esterházy Péter és Döbrentei Kornél. Hiszen Bellát hovatarozástól függetlenül lehetett szeretni és tisztelni. És emlékszem arra is, hogy a keresztúriak elhozták a sírhoz a szülőföld földjét.

Szóval erre a költőre emlékeztünk az emlékében. Fölidéztük a jeles poétát, a szeretnivaló embert. Havonta egy-egy rendezvényt léptünk a közönség elé: felváltva hol Sárkeresztúron, hol Székesfehérváron. Az első alkalommal a falu Bella Istvánról elnevezett művelődési házában tömeges versmondásra került sor. Kicsik és nagyok részvételével. A Vörösmarty Társaság ezt követően a Hetek még élő költőivel, Ágh Istvánnal, Buda Ferencsel és Serfőző Simonnal rendezett estet, amelyen a költőtársak és barátok vallottak Belláról. De volt zenés est Dinnyés Józseffel, valamint Cserta Gábor és Cserta Balázs részvételével. Levetítettünk egy, a Fehérvár TV által készített filmet is, amelyben a költő – többek között – kamerába mondta emlékezetes, a keresztúri tanítónőjét megidéző versét, az *Ünnep Margitot*. Volt előadás a nyelvteremtő költőről és a műfordítóról, vagy éppen rendhagyó irodalomóra a keresztúri nyolcadikosoknak, volt emlékmise a fehérvári ciszterci temp-

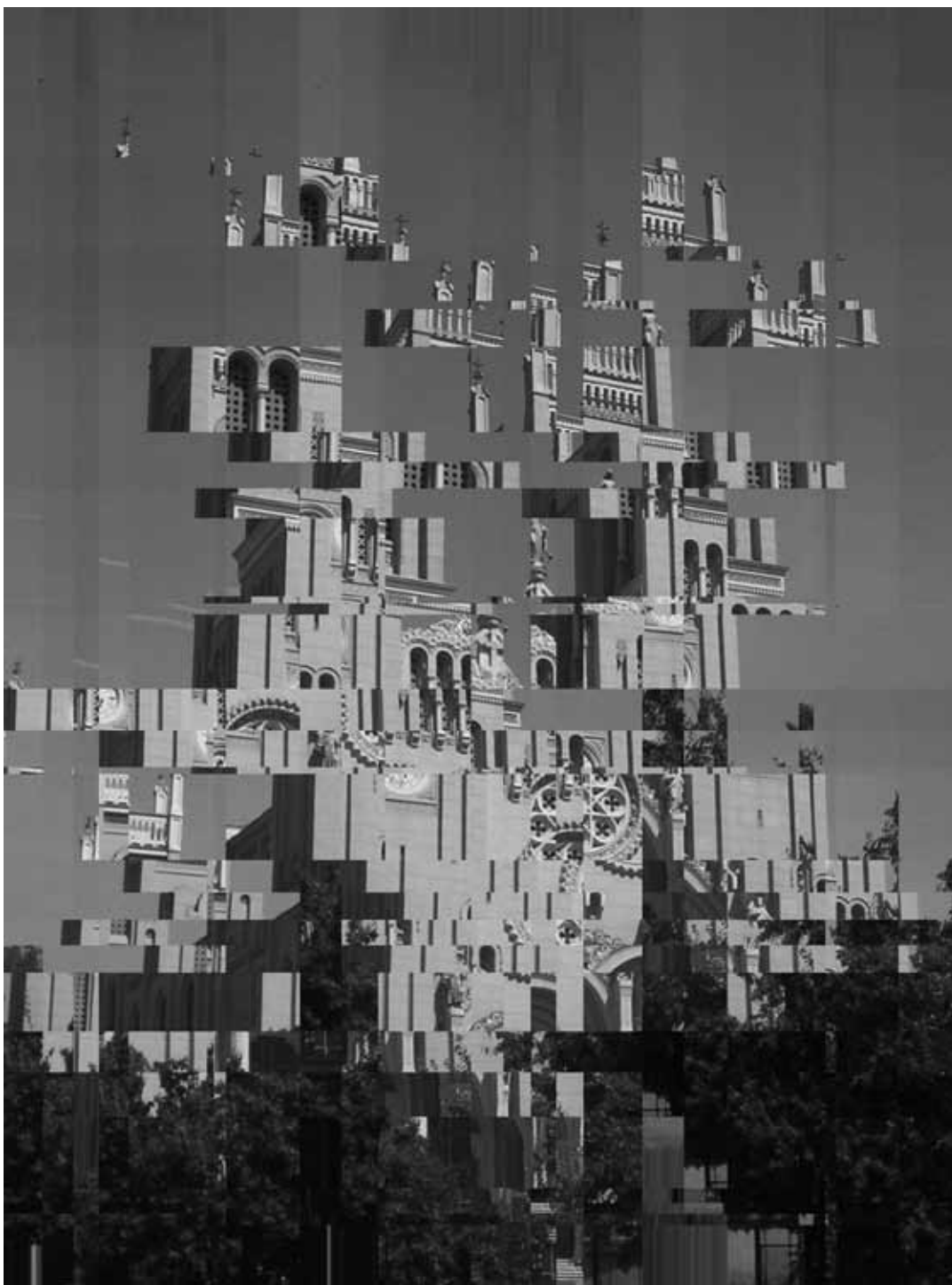
lomban, de megrendeztük a hagyományos Bella István versmondó versenyt is a ciszterci (hajdan József Attila) gimnáziumban, a költő ahol diák volt.

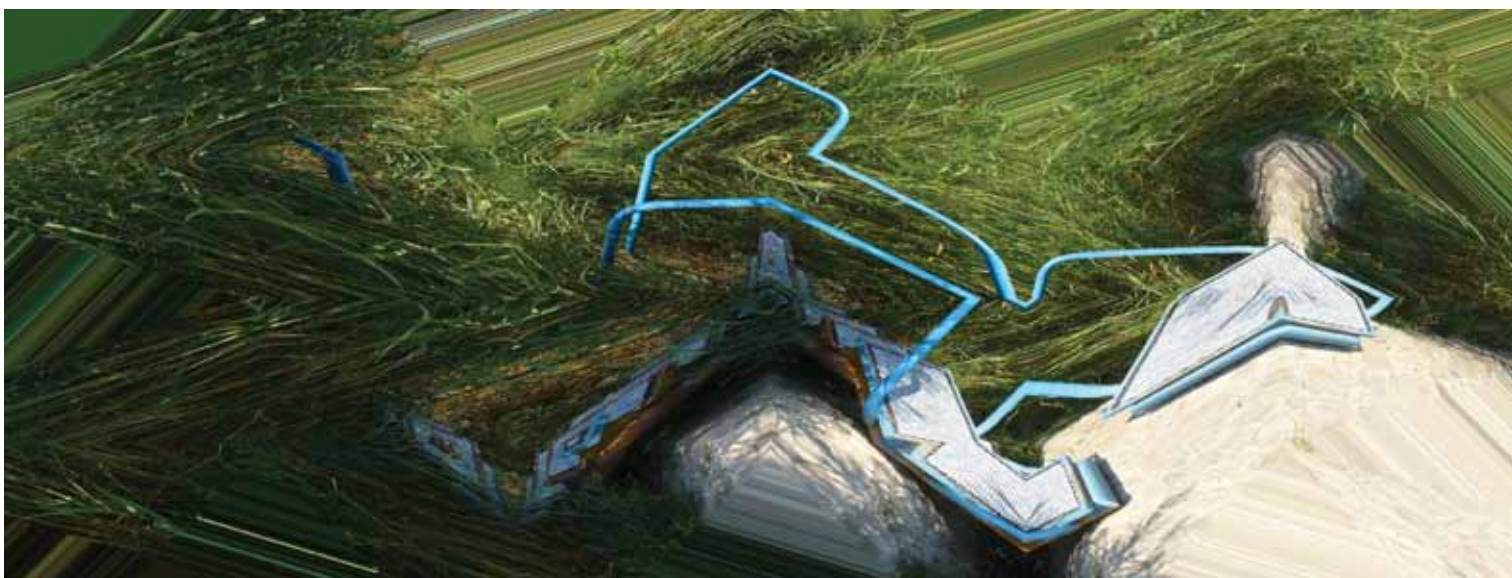
Az egyik kiemelkedő program a tudományos emlékülés volt a Városházán: ezen e sorok írójának elnöklete mellett Petőcz András, L. Simon László, Kabdebó Lóránt, Zsille Gábor és Káliz Sajtós József előadása hangzott el. Az előadások szövege megjelent a Vár című folyóirat 2016/3. számában. Hasonlóképpen jó szívvvel emlékezhetünk arra a délutánra, amikor a Vörösmarty Színházban két kiváló színész, Závodszy Noémi és Kelemen

István adta elő a *Csak aki olyan fiatal* című verses összeállítást.

És az emlékévé végén a két önkormányzat támogatásának köszönhetően megújult Bellák régi lakóháza, és a kialakított emlékszobában most már kiállítás várja a látogatókat. S a ház homlokzatára került Kontúr András szobrászművész emlékdomborműve, amit Szentmártoni János írószövetségi elnök avatott fel.

Hogy ne csak a feledésből legyen emlékmű – ahogy Bella István barátja és sorstársa, Serfőző Simon írta egyik verse fölél.





HAÁSZ ÁGNES, Tájvetület kék objektel, 2015–16

HAÁSZ ÁGNES, Tájvetület piros objektel, 2015

